

ایرج افشار
(۱۳۸۹-۱۳۰۴ ه.ش)

ناگفته‌هایی از زندگی ناصرالدین شاه به روایت برادرزاده‌اش

اندر تفرّج‌های قبله عالم!

جواد نوائیان رودسری

info@khorasannews.com

خاطره‌نویسی و سفرنامه‌نویسی در دوره قاجار، رونق فراوانی داشت؛ شاهد ما بر این مدعا، تعدد آثار این حوزه است که امروزه در اختیار ما قرار دارد و می‌تواند شواهدی از ابعاد مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی این دوره تاریخی را در اختیار ما بگذارد. این که چرا چنین رویکردی در دوره قاجار باب شد را باید در میل و علاقه سلاطین این دودمان، به ویژه ناصرالدین شاه قاجار برای ثبت خاطرات روزانه جست‌وجو کرد. یکی از مهم‌ترین خاطرات روزانه برجامانده از دوره قاجار، خاطرات قهرمان میرزا سالور، ملقب به «آجودان حضور» و «عین السلطنه» است. این خاطرات که به گفته زنده‌یاد دکتر ایرج افشار، مصحح آن، مفصل‌ترین خاطرات روزانه عصر قاجار و بلکه تاریخ ایران محسوب می‌شود، در برگرفته اطلاعات بسیار ارزشمند و ذی‌قیمتی از دوره قاجار است. «عین‌السلطنه»، برادرزاده ناصرالدین شاه بود و به عنوان یک شاهزاده‌تر از اول، می‌توانست به راحتی در دربار حضور یابد و شاهد شکل‌گیری و بروز بسیاری از وقایع باشد. قهرمان میرزا، عمری نسبتاً طولانی یافت و در مهرماه سال ۱۳۲۳، بدو در حیات گفت. خاطرات او، افزون بر اطلاعاتی در خور توجه از اوضاع سیاسی و اجتماعی دوره قاجار، در برگرفته زوایای کمتر دیده‌شده‌ای از زندگی سلاطین این دودمان است. در این بین، خاطرات عین‌السلطنه از دوران جوانی‌اش و حضور در دربار ناصرالدین‌شاه، بسیار خواندنی و نشان‌دهنده ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری این شاه قاجار است؛ شاهی که حدود ۵۰ سال بر این کشور حکومت کرد و هر آن‌چه خواست، انجام داد.

■ اسباب تفریح قبله عالم!

یکی از تفریحات ناصرالدین شاه هنگام گشت و گذار، دست‌انداختن اطرافیان و وادار کردنشان به انجام کارهایی بود که بلد نبودند. وقتی خنده او شروع می‌شد، اطرافیان حق نداشتند تکان بخورند تا خنده و قهقهه شاه تمام شود. قهرمان میرزا، ذیل خاطرات مورخ ۱۸ ذی‌الحجه سال ۱۳۰۵ (شهریور ۱۲۶۷) می‌نویسد: «به اتفاق آقای عمادالسلطنه سوار شدیم. امروز روز آش است... علیحضرت قدر قدرت همایونی در صدر جلوس فرموده بودند. عمله طُرب [هم] بودند. تمام ملتزمین رکاب نشسته و مشغول پاک کردن (پوست کردن) کدو و بادمجان بودند. ذات همایونی فرمودند: کی آمدی؟ عرض کردم: دیروز. اذن جلوس دادند. در زیر دست حضرت والا نشستم. فرمودند: کدو پاک کنید!... بسیاری کدو پاک کردم. از بس که چاقو بد بود، تمام دستم را تاول

کرد (تاول زد)... اسباب خنده زیاد علیحضرت همایونی شد.»

■ پاچه‌خواری هنگام هوا کردن بالون

ناصرالدین‌شاه به اختراعات جدید علاقه نشان می‌داد و مشاهده کار آن‌ها، یکی از اقسام تفریح و سرگرمی وی هنگام تفرّج در بیرون قصر بود. این اختراعات، عموماً از سوی فرنگی‌ها به ایران آورده و نمایش گذاشته می‌شد. عین‌السلطنه که خود شاهد یکی از این برنامه‌ها بوده است، می‌نویسد: «یک شنبه، هشتم -... امروز بالون در بیرون دروازه شمیران در حضور مبارک هوا می‌کنند... بیست دقیقه گذشت، بالون حاضر شد. در نشیمن گاه خود نشست. یکی تپانچه در کردند. بالون را ول کرده به هوا بلند شد. مثل گلوله تند می‌رفت.» اما ظاهراً ناصرالدین‌شاه از بالون هوا کردن خوشش نیامد و اضطراب وجود او را فر گرفت. قهرمان میرزا می‌نویسد: «علیحضرت وحشت‌گریزی کردند... گاهی بالا را نگاه می‌کردند، گاهی فحش می‌دادند که چادر را خلوت کنید که اگر روی ما بیاید در برویم! گاهی دیرک چادر را پناه خود قرار می‌دادند... آجودان مخصوص هم لاینقطع ذکر می‌گفت و همان‌طور که رسم اوست تعجب می‌کرد و حرف‌ها می‌زد... طوری همه ادنی و اعلی در چادر به هم ریخت و اطراف شاه را گرفتند و صداها بلند کرده به خیال خود چیزها برای آرمش شاه می‌گفتند که سگ صاحبش را نمی‌شناخت. تمام هول شاه محض این بود که مبادا [بالون] از بالاروی ایشان بیفتد!»

■ عزل و نصب‌های گربه‌شاه! یکی از رفتارهای عجیب و غریب ناصرالدین‌شاه که گاه طاقت اطرافیان او را طاق می‌کرد، توجه به «بیری خان»، گربه مخصوصش بود. این گربه، در تمام تفریحات و گردش‌های شاه، او را همراهی می‌کرد و کار به جایی رسیده بود که حتی در انجام امور حکومتی و قضایی هم دخالت داشت.

عین‌السلطنه می‌نویسد: «این گربه به اندازه‌ای تقرب داشت که به تحریر راست نمی‌آید. مثلاً اگر استدعای عفو واجب‌القتلی را می‌کردند

بیری خان؛ گربه ناصرالدین شاه

این گربه، در تمام تفریحات و گردش‌های شاه، او را همراهی می‌کرد و کار به جایی رسیده بود که حتی در انجام امور حکومتی و قضایی هم دخالت داشت!

و آن عریضه به گردن گربه انداخته به حضور روانه می‌کردند، فوراً عفو و اغماض و ازدیاد مرسوم و موجب و منصب، جوابش بود. اگر عزل حاکمی یا صاحب‌منصبی که از آن معتبرتر و کاری‌تر نبود، می‌کردند، فوراً معزول و مغضوب می‌شد. گربه متصل مشغول صدارت و عزل و نصب بود و در حقیقت امور دولتی تماماً به دست او می‌گذشت. هر وقت گربه ناخوش می‌شد، حکماً و اطبا، حتی دکنه‌های فرنگی می‌آمدند و معالجات می‌کردند. گربه در بستر نرمی مثل حریر خوابیده و جمعی از متعلقین، از خانم و کنیز و نگهبان‌های مخصوص از آن پرستاری می‌کردند. «قهرمان میرزا نقل کرده‌است که یک بار شاه، برای درمان «بیری خان»، ۱۰ هزار تومان خرج کرد و لابد در این بین، بساط سوءاستفاده از علاقه‌های عجیب و غریب شاه، برای همه اطرافیان طُمّاع‌وی، گسترده بود. در چنین شرایطی بود که به روایت عین‌السلطنه، استاد یوسف نجار باشی، با پرداخت دوپست تومان، به درجه سرهنگی و سرتیپی نظام مفتخر می‌شد و بر اساس درجه اعطایی، از خزانه مملکت مواجب می‌گرفت.

ایرانشناس و پژوهشگر برجسته تاریخ و ادبیات فارسی بود. به همت او، بسیاری از نسخه‌های خطی ارزشمند، احیا و به‌زور طبع آراسته شد که یکی از آن‌ها، خاطرات عین‌السلطنه است. زنده‌یاد ایرج افشار طی ۶۵ سال تلاش و تکاپوی علمی، موفق به انتشار بیش از ۳۰۰ جلد کتاب و افزون بر سه هزار مقاله علمی در زمینه‌های مختلف اعم از نسخه‌شناسی، تاریخ، کتابداری، جغرافیا و... شد.

بازیگران تاریخ

امین السلطان

صدر اعظمی که آبدار چی بود!

میرزا علی اصغر خان اتابک، معروف به «امین السلطان» هم در دوران ناصرالدین شاه، هم در دوران مظفرالدین شاه و هم در دوره محمدعلی‌شاه منصب صدر اعظمی

یا نخست‌وزیری داشت. به گزارش مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، وی در سال ۱۲۷۴ ه‍.ق در تهران متولد شد. پدرش ابتدا آبدارچی و رئیس قاطرخانه و شترخانه ناصرالدین‌شاه بود، ولی به مرور، مشاغل وی افزایش یافت و مورد توجه شاه قرار گرفت. میرزا علی اصغر خان هم به تبع پدر، در شغل آبدارچی مشغول به کار بود. او پس از مرگ پدرش، مناصب وی را به ارث برد و پس از درگذشت میرزا یوسف مستوفی‌الممالک، به صدر اعظمی رسید. روسیه‌تزاری و انگلیس از صادرات اتابک حمایت می‌کردند و او نیز، به خوبی بر ضرورت جلب نظر سفارتخانه‌ها برای تداوم صدارتش، واقف بود. شاید بر اساس سفارش سفارتخانه‌ها بود که اتابک، سفر ناصرالدین‌شاه و بعدها، مظفرالدین‌شاه را به فرنگ ترتیب داد. اتابک رسماً طرفدار استبداد بود. او که پس از برکناری در دوره مظفرالدین‌شاه، مدت‌ها در خارج از کشور زندگی می‌کرد، به خواست محمدعلی‌شاه به ایران بازگشت و منصب نخست‌وزیری را برای ضرب‌زدن به اساس مشروطیت بر عهده گرفت؛ اما گلوله عباس‌آقا صراف‌تبریزی، به وی مجال عرض اندام نداد و امین‌السلطان، هنگام خروج از مجلس، به قتل رسید.

گزارش تاریخی

ویرانگرترین سیل‌های ایران طی ۵۳ دهه اخیر

با این‌که گاه، سیل‌های اخیر کشور، فاجعه‌بارترین سیل‌های تاریخ ایران قلمداد می‌شود، اما نباید از یاد ببریم که سیل‌میدان تجریش تهران، در سال ۱۳۶۶، دومین سیل مخرب کشور از نظر تلفات انسانی لقب گرفته است. به گزارش مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، روز ۴ مرداد ۱۳۶۶، ساعتیک بعدازظهر، بر اثر بارش شدیدباران و جاری شدن سیلاب در دره‌های در بند و گلابدره، سیل مهیبی در شمال تهران جاری شد. اما آن‌چه خسارات سیل را تشدید کرد، شکسته شدن سد روی رودخانه گلابدره بود. ناگاهان حجم عظیمی از آب، روانه میدان تجریش و خیابان شریعتی و مناطق اطراف شد. شدت رگبار باران به گونه‌ای بود که در مدت ۱۰۷ دقیقه، ۲۸ میلی‌متر باران بارید و سیل، صدها تن گل‌ولای و سنگ را از مسیر رودخانه گلابدره و جعفرآباد، به سمت میدان تجریش به حرکت درآورد. سیل‌های نکا و ماسوله، در دهه ۱۳۷۰، سیل کوه‌دشت لرستان، سیل قم، سیل بهشهر و سیل‌های سال گذشته تهران و ایلام، از دیگر سیل‌های پر خسارت سه دهه گذشته کشور محسوب می‌شود که در نتیجه آن، بیش از ۲۰۰ نفر از هموطنانمان، جان خود را از دست دادند. سیل ویرانگر گلستان، در ۲۰ مرداد ۱۳۸۰ که به کشته و مفقودالاثر شدن بیش از ۵۰۰ نفر منجر شد، هنوز هم عنوان فاجعه‌بارترین سیل را طی سه دهه اخیر، به خود اختصاص داده است. وسعت تخریب‌این سیل که به گفته کارشناسان، تماماً در اثر تخریب جنگل‌ها و مراتع در بالادست حوضه آبریز گرگان رود به وجود آمد، حدود پنج هزار کیلومتر مربع بود و طبق اعلام سازمان ملل، در اوت سال ۲۰۰۱، سیل گلستان در این سال، رتبه نخست تلفات انسانی سیل در جهان را به خود اختصاص داد. جنوب شرقی کشور نیز، طی سه دهه گذشته، از این بلا ی طبیعی در امان نبوده است. در پی بارندگی‌های شدیدی که از ۳۰ دی ۱۳۹۵ در مناطق جنوبی استان سیستان و بلوچستان در ایران آغاز شد، رودخانه‌های فصلی طغیان کرد و باعث بسته شدن ۱۵ راه اصلی و فرعی در این استان شد. حدود سه هزار خانه در مناطق ایرانشهر، سرباز، نیک‌شهر، کنارک و... آسیب دید. همچنین، سه روستا به دلیل همجواری با رودخانه، کاملاً تخلیه شد.

(آگهی مناقصات عمومی با ارزیابی کیفی)

شرکت آب و فاضلاب مشهد در نظر دارد با رعایت مفاد آیین نامه معاملات شرکت های آب و فاضلاب شهری و استانی و از طریق مناقصات عمومی کالای مشروحه ذیل را از تولید کنندگان یا تأمین کنندگان ذیل صاحب خریداری نماید .

ردیف	موضوع	مبلغ تضمین شرکت در فرایند ارجاع کار به ریال	نوع تضمین شرکت در فرایند ارجاع کار
۱	خرید (تأمین) فلوترهای الکترو مغناطیسی اینسرشن ، اوتراسونیک کلمپ ان ، الکترو مغناطیسی و نصب و راه اندازی (خروجی مخازن سطح شهر مشهد) (دو مرحله ای)	۱/۰۰۹/۰۰۰/۰۰۰	۱. واریز نقدی به حساب جاری شماره ۱۰۰۰۵۰۰۰ بانکی پاسارگاد شعبه آبفای مشهد
۲	خرید الکترو موتور و پمپ شناور به تعداد ۴۴ دستگاه	۴۳۰/۰۰۰/۰۰۰	۲. ضمانتنامه بانکی
۳	تجدید مناقصه خرید (بارگیری حمل و باراندازی و تخلیه) دودعد بلت GBT وتعداد ۲ عدد بلت BFP	۵۵۱/۰۰۰/۰۰۰	۳. اوراق مشارکت
			۴. چک تضمین شده بانکی

۱. کارفرما : شرکت آب و فاضلاب مشهد. ۲. محل تأمین اعتبار : درآمدهای غیر عمرانی ۳. تاریخ و محل دریافت اسناد ارزیابی کیفی : از تاریخ درج آگهی لغایت ۱۳۹۸/۰۱/۲۸ از دفتر قراردادها شرکت آب و فاضلاب یا در سایت اینترنتی http://iets.mporg.ir قابل دریافت می باشد . ۴. آخرین مهلت عودت اسناد ارزیابی کیفی تکمیل شده : پایان وقت اداری مورخ ۱۳۹۸/۰۲/۱۱ می باشد . ۵. پس از انجام ارزیابی کیفی و تعیین مناقصه گران واجد شرایط سایر اطلاعات (محل و مهلت دریافت اسناد مناقصه) کتبا به اطلاع مناقصه گران خواهد رسید . ۶. محل تسلیم پاکات ارزیابی کیفی تکمیل شده : مشهد، خیابان فلسطین، فلسطین ۲۶، دبیرخانه مرکزی شرکت آب و فاضلاب مشهد . تلفن ۳۷۰۰۸۱۴۹ ۷. مدت اعتبار پیشنهادات از تاریخ تحویل پاکات پیشنهاد قیمت به مدت سه ماه می باشد . ۸. هزینه درج آگهی به عهده برندگان مناقصه می باشد . مدت اعتبار پیشنهادات از تاریخ تحویل پاکات پیشنهاد قیمت به مدت سه ماه می باشد .

دفتر روابط عمومی و آموزش همگانی شرکت آب و فاضلاب مشهد

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
شرکت ارتباطات زیرساخت

آگهی فراخوان ارزیابی کیفی مناقصه شماره ۹۸/۲

نوبت دوم

خرید ۲۲ دستگاه دیزل ژنراتور سیار کانوپی

شرکت ارتباطات زیرساخت در نظر دارد مطابق آیین نامه اجرایی بند ج ماده ۱۲ قانون برگزاری مناقصات نسبت به ارزیابی کیفی مناقصه گران به منظور **خرید ۲۲ دستگاه دیزل ژنراتور سیار کانوپی** از طریق برگزاری مناقصه عمومی دو مرحله ای اقدام و خرید تجهیزات و انجام خدمات فوق را به اشخاص حقوقی واجد شرایط که دارای پروانه بهره برداری و تولید دیزل ژنراتور (کوپلینگ) از وزارت صمت و یا دارای نمایندگی معتبر از تولید کنندگان اصلی (خارجی) باشند، با اعتبار لازم و کافی به لحاظ زمانی در قالب قرارداد واگذار نماید. لذا واجدین شرایط جهت کسب اطلاعات بیشتر به نشانی **www.setadiran.ir** مراجعه و از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) با توجه به موارد ذیل نسبت به خرید اسناد اقدام نمایند:

۱- **شماره ثبتی در سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد):** ۲۰۹۷۰۰۱۰۲۲۰۰۰۰۵۲

۲- **نام و نشانی مناقصه گزار: شرکت ارتباطات زیرساخت -** به نشانی خیابان شریعتی، نرسیده به پل سیدخندان، روبروی خیابان شهید قندی، ساختمان مرکزی شرکت ارتباطات زیرساخت، طبقه همکف، واحد فروش اسناد، دورنگار: ۸۸۴۶۵۴۳۳

۳- **بهای فروش اسناد:** رایگان می باشد.

۴- **زمان و مهلت دریافت اسناد از سامانه ستاد:** تا ساعت ۱۶ روز یکشنبه مورخ ۹۸/۱/۲۵.

۵- **آخرین مهلت ثبت پیشنهادات در سامانه ستاد:** مناقصه گران می بایست پیشنهاد خود را طبق اسناد مورد نیاز اعلام شده در شاخص ارزیابی کیفی تا ساعت ۱۶ روز یکشنبه مورخ ۹۸/۲/۸ در سامانه ستاد ثبت نماید.

۶- **زمان و محل بررسی ارزیابی کیفی:** ساعت ۹ صبح روز دوشنبه مورخ ۹۸/۲/۹ در محل امور هماهنگی کمیسیون معاملات واقع در طبقه ۱۵ اتاق ۱۵۰۹ ساختمان مرکزی شرکت ارتباطات زیرساخت.

پس از ارزیابی کیفی و بررسی اسناد و مستندات براساس مقررات از شرکتهای واجد شرایط برای دریافت اسناد مناقصه دعوت بعمل خواهد آمد. بدیهی است ارائه مدارک هیچگونه حقی را برای متقاضیان ایجاد نخواهد کرد.

شرکت ارتباطات زیرساخت

م.الف ۴۷